

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Scientific

علمی

بازتایپ توسط: لاله هوادار سازمان انقلابی افغانستان

۳۰ اگست ۲۰۱۱

شیوه تولید، ساخت اجتماعی

عموماً هنگامی که از شیوه تولید سخن رانده می شود، منظور "شیوه تولید نعم مادی" است، یعنی شیوه، شکل و طریقه به دست آوردن و تولید حوائج و وسائل لازم برای زندگی (مثل غذا، پوشاک، خانه، ابزار تولید و...)، در شرایط تاریخی معین.

شیوه تولید نعم مادی پایه یک سیستم اجتماعی را تشکیل می دهد؛ ایده های اجتماعی و سیاسی مسلط بر جامعه، نگرش های سیاسی و سایر نهاد های جامعه در هر مرحله معین از تکامل آن، با چگونگی شیوه تولید جامعه ارتباط دارد و به وسیله آن تعیین می شود. هر شیوه تولیدی عالی تری بیانگر یک مرحله عالی تر در تاریخ تکامل بشریت است. مثلاً در اروپا شیوه تولیدی فیودالی از شیوه تولیدی برده داری متری تر بوده و شیوه تولیدی سرمایه داری نسبت به شیوه تولیدی فیودالی مرحله عالی تری از تکامل بشری را نشان می دهد.

شیوه تولید دارای دو وجه مکمل یکدیگر است: نیرو های مؤلده و مناسبات تولیدی. وحدت بین نیرو های مؤلده و مناسبات تولیدی (یا روابط) تولیدی، شیوه تولید را تشکیل می دهد. حرکت متضاد نیرو های مؤلده و روابط تولیدی باعث تکامل و دگرگونی اجتناب ناپذیر شیوه تولید می گردد.

ساخت اجتماعی یک جامعه به مجموعه شیوه تولید و ساخت قضائی – سیاسی و ایدئولوژیکی آن اطلاق می شود. به عبارت دیگر، ساخت اجتماعی شامل سطح رشد نیرو های مؤلده آن جامعه و سه ساخت زیر می باشد:

- ساخت اقتصادی (مجموع مناسبات تولیدی)

- ساخت قضائی و سیاسی (دولت، قوانین و...)

- ساخت ایدئولوژیکی (ایدئولوژی و فرهنگ مسلط، سنن و...)

فرماسیون اجتماعی یا صورت بندی اجتماعی دلالت بر یک ساخت اجتماعی مرکب، پیچیده و نا خالص که شامل چندین نوع مناسبات تولیدی است، می کند. فرماسیون اجتماعی به یک کلیت مشخص اجتماعی که از سه ساخت اقتصادی، قضائی – سیاسی و ایدئولوژیکی مرکب تشکیل می شود، تحویل می شود:

۱. ساخت اقتصادی مرکب شامل مناسبات تولیدی گوناگون می باشد. در هر فرماسیون اجتماعی کلاسیک (مانند فرماسیون اجتماعی سرمایه داری یا فیودالی) همیشه یکی از انواع مناسبات تولیدی نقش مسلط را ایفا می کند. مناسبات تولیدی مسلط آن روابطی است که نقش و تاثیر تعیین کننده و قاطعی بر روی سایر مناسبات تولیدی و به طور کلی بر روی روند جامعه دارد و قانونمندی خاص خود را بر ساخت اقتصادی مرکب جامعه تحمیل می نماید. سایر مناسبات تولیدی تابعی از مناسبات تولیدی مسلط می باشند. به عنوان مثال، در فرماسیون اجتماعی سرمایه داری که در آن بقایای مناسبات ماقبل سرمایه داری (مثل فیودالی) همچنان به زیست خود ادامه می دهند، مناسبات تولیدی سرمایه داری موضع مسلط را در ساخت اقتصادی جامعه اشغال می کند. وجود این روابط تولیدی مسلط به معنی این نیست که سایر مناسبات تولیدی به طور خود به خودی و اتوماتیک از بین می روند. سایر مناسبات تولیدی تا مدتی به حیات خود ادامه می دهند، اما به علت تسلط یک نوع روابط تولیدی معین (درینجا سرمایه داری)، مناسبات غیر مسلط تابعی از روابط تولیدی مسلط می شوند. مناسبات تولیدی مسلط خصلت فرماسیون اجتماعی را تعیین می کنند.
۲. ساخت قضائی و سیاسی مرکب. این ساخت تسلط سیاسی و قضائی طبقات حاکم یا جناح های مختلف طبقه حاکمه را که مولود مناسبات تولیدی مختلف اند، تعیین و تضمین می کند.
۳. ساخت ایدئولوژیکی مرکب شامل گرایشات ایدئولوژیکی مختلفی است. این گرایشات به طبقات حاکم یا جناح های گوناگون طبقه حاکم تعلق دارد.

****

بر گرفته از کتاب مبانی و مفاهیم مارکسیسم